Aparut in ziua de Sim, Iunie 12, 2004

Intre multele omagii aduse in aceste zile celui care a simbolizat renasterea optimismului american in anii ’80, dupa momentele de umilire legate de Vietnam, ascensiunea militara sovietica si criza ostaticilor din Iran, se mentioneaza, pe drept cuvant, rolul lui Ronald Reagan in lupta impotriva expansionismului sovietic.
Intrucat, chiar acum, cand scriu aceste randuri, sunt Reagan-Fascell Democracy Fellow la Fundatia Nationala pentru Democratie (NED) din capitala SUA, tin sa accentuez ca Ronald Reagan a fost, alaturi de figuri importante din partidele republican si democrat, intre care congressmanul democrat Dante Fascell, un sustinator perseverent al luptei pentru drepturile omului, impotriva tiraniilor totalitare. NED-ul a fost infiintat in 1983 ca urmare a initiativei administratiei Reagan, sustinuta de ambele partide. Intre altele, fundatia a sprijinit revista Agora (redactor sef, Dorin Tudoran, presedinte al consiliului editorial, Eugene Ionesco).
“Revolutia conservatoare“ legata de numele sau a avut efecte nu doar in planul politicilor economice ori in acela al componentei Curtii Supreme, ci si in planul relatiilor internationale. Impactul sau asupra istoriei americane si mondiale in secolul XX poate fi comparat doar cu acela al lui Franklin Delano Roosevelt (un presedinte pe care Reagan l-a apreciat in tineretea sa).
Aparent detasat si neinteresat de detalii concrete, dispus sa delege responsabilitati, mai degraba decat sa le concentreze autocratic, Reagan a luat in serios ideologia. Lupta impotriva a ceea ce el a definit intr-un celebru discurs la inceputul primului sau mandat prezidential drept imperiul raului a fost ideea-cheie a Doctrinei Reagan. Pentru el, dictaturile comuniste erau absolut lipsite de legitimitate. In egala masura, Reagan a sprijinit fortele democratice, anticomuniste din alte zone. Au fost, fireste, si erori tactice, insa, in ansamblu se poate spune ca doctrina Reagan a fost incununata de succes. Fara presiunile americane, ar fi fost greu de imaginat schimbarile asociate cu linia reformista a lui Gorbaciov. Toate informatiile concurau asupra faptului ca liderii sovietici devenisera constienti, la mijlocul anilor ’80, de faptul ca URSS nu putea face fata sfidarii americane, in primul rand in planul tehnologiilor militare (intre acestea, mult ironizata Initiativa de Aparare Strategica).
Sa mai spun ca, asa cum recunoaste si Mihail Gorbaciov intr-un articol publicat in New York Times din 7 iunie 2004, Reagan a fost un presedinte care stia sa asculte. Cand Moscova a pornit pe linia reformelor, Reagan a participat la dialog si a admis faptul ca epoca imperiului raului se sfarsise. Ideologia sa nu era una inflexibila si dogmatica. Nu mai putin important, intr-un discurs intrat in istorie, Reagan ii cerea lui Gorbaciov sa darame Zidul rusinii.

Ronald Reagan a jucat un rol important in relatiile romano-americane. In acest sens, l-am abordat pe fostul diplomat Mircea Raceanu, care, in perioada Administratiei Reagan (1981-1989) a raspuns de relatiile romano-americane in cadrul Ministerului de Externe. Este astfel limpede ca au existat doua perioade in aceste relatii pe parcursul acelor ani: in prima perioada, administratia americana a incercat sa mentina o relatie normala cu Romania, plecand de la politica SUA de diferentiere in raport cu statele socialiste europene (avand in vedere pozitia Romaniei pe plan extern). Intre 1985 si 1989, pe fondul reformelor din URSS si intensificarii represiunii din Romania, relatiile dintre Washington si Bucuresti se deterioreaza. Spune Mircea Raceanu: “Politica de cooperare, initiata in anii ’70, este inlocuita cu o politica de confruntare, care a dus la terminarea raporturilor speciale dintre cele doua tari si, in final, la inghetarea acestora, incepand cu a doua jumatate a anului 1988“. Asa cum reiese din cartea scrisa de fostul ambasador Roger Kirk si de Mircea Raceanu (Romania versus the United States-The Diplomacy of the Absurd, 1994, aparuta in traducere romaneasca la editura Silex in 1995), efectul acestei politici de confruntare s-a tradus in incetarea dialogului politic la nivel inalt, renuntarea la statutul clauzei natiunii celei mai favorizate, precum si o tot mai intensa insistenta a partii americane pe linia drepturilor omului si a libertatilor religioase. Dupa vizita lui George Shultz in decembrie 1985, nici un membru al cabinetului american nu a mai vizitat Bucurestiul. Ronald Reagan a trimis cateva scrisori lui Ceausescu, exprimandu-si ingrijorarea pentru incalcarea drepturilor omului in Romania. In octombrie 1988, in timpul vizitei la Bucuresti a lui John Whitehead, adjunctul secretarului de stat, Ceausescu si-a declarat nemultumirea in raport cu pozitia “ideologica“ (deci anticomunista) a Administratiei Reagan, comparand-o defavorabil cu aceea a administratiei Nixon. Efectele acestei strategii s-au vazut in 1989, o data cu prabusirea regimurilor leniniste din Europa de Est si Centrala. Strategia lui Reagan a fost una din cauzele (evident, nu singura) care au permis renasterea libertatii